

Eendagsexcursie naar Vilsteren, 3 oktober 1992

Piet Bremer

Tijdens de eendagsexcursie op 3 oktober 1992 werd het landgoed Vilsteren door de werkgroep bezocht op verzoek van de Stichting tot behoud van Particuliere Historische Buitenplaatsen (PHB). Hierbij was gevraagd met name aandacht te besteden aan het landhuis (thans internaat) en haar directe omgeving met bomen, gazon, oude muren en een boomgaard.

Met name aan het begin van de excursie en aan het eind werden de leukste vondsten gedaan. Na het parkeren van de auto's bleken we te staan naast een tweetal oude walnoten. Deze werden dan ook minutieus aan een bryologisch onderzoek onderworpen. Het leverde o.a. *Metzgeria furcata*, *Frullania dilatata*, *Orthotrichum lyelli*, *Tortula laevipila* en *Zygodon viridissimus* op, soorten van basische schors die beter bekend zijn van populieren en iepen. De meeste van deze soorten zijn in Overijssel verre van algemeen, wellicht ook omdat zowel walnoten als iepen op de Overijsselse zandgronden weinig voorkomen.

Na het intro met de walnoten werd een schraal gazon nader onder de loep genomen. Het leverde een mooie pluk Eikhaas (*Grifola frondosa*) op, dus een paddestoel. De ons beloofde oude muren waren inderdaad aanwezig, ze waren echter uitgesproken arm aan mossen. Deze armoede werd gecompenseerd door de fraaie begroeiing van Muurvaren (*Asplenium ruta-muraria*) en Gele helmbloem (*Corydalis lutea*). Een oude, kleine appelboomgaard bleek, verscholen achter schoolgebouwtjes, aanwezig. In de boomgaard kwamen oude appelrassen voor, waaronder de Groninger kroon. Door de grote hoeveelheid valappels verslapt de aandacht voor de mossen aanzienlijk; menige valappel werd opgepeuzeld en wat overbleef werd onopgemerkt in de tassen weggewerkt. Het meest opzienbarende in de boomgaard was wel een groot plakkaat van de Spekzwoerdzwam (*Merulius tremellosus*) dat een holte in één van de appelbomen bekleedde.

Nadat de middagpauze in een belendend pand was besteed, werd de tocht voortgezet richting Overijsselse Vecht en wel naar een van de oude vechtarmen die op het landgoed zijn gelegen. Deze armen zijn ontstaan tijdens de kanalisatie van deze regenrivier in de periode 1896-1907. Er werden toen 69 rivierarmen afgesneden. Van deze armen zijn vele behouden gebleven en zij dragen tegenwoordig sterk bij aan de natuurlijke variatie in het Vechtdal (Heinen & al. 1993). De afgesneden vechtarm op het landgoed leverde een overgang op van Liesgrasvegetaties via een Wilgenbroek en een smalle strook met o.a. Hondsdraf (*Glechoma hederacea*) en Geel nagelkruid (*Geum urbanum*) naar het Wintereiken-Beukenbos met veel Grote salomonszegel (*Polygonatum multiflorum*).

Voor mossen was de zone met wilgen het meest interessant. Hier groeide verspreid *Plagiomnium ellipticum* onder de wilgen en op de bijna horizontaal lopende takken stonden verschillende epifyten, maar geen bijzondere soorten.

Een aardige afronding van de eendagsexcursie vormde wel een zandwinplas die hier ruim 10 jaar geleden gegraven werd en sindsdien een natuurfunctie lijkt te hebben. De plas is zoals zoveel zandwinplassen een soort van holle kies die daarna met water is volgelopen. Dat betekent dat de taluds nogal steil zijn. Juist op de steile taluds boven de waterlijn was een vegetatie van *Pohlia bulbifera* aanwezig, op kale plekken ook met *Riccardia chamedryfolia*. In de grazige vegetatie verder vanaf de waterlijn werd *Scapania irrigua* op verschillende plaatsen vastgesteld. Bij dat zoek naar mossen viel het oog op wat kleinere uitgevallen paddestoelen. Op één plaats werd dan ook de Truffelknotszwam (*Cordyceps ophioglossoides*) ontdekt, die in de regel parasiteert op een Hertetruffel (*Elaphomyces*). Een eindje verder werd een aantal Groene aardtongen (*Geoglossum viride*) ontdekt in een mosrijke, grazige oevervegetatie. Deze landelijk zeldzame soort is in het Vechtdal wel eerder waargenomen. De paddestoelvondsten vormden een waardige afsluiting van de eendagsexcursie.

Literatuur

Heinen, M.A., P. Bremer, J. Brouwer & A.J. Dijkstra. 1993. Flora en fauna van het Vechtdal. Basisrapport milieu-inventarisatie provincie Overijssel.

Deelnemers

P.Bremer, F.van Gelder, L.Freese-Woudenberg, H.Hupkes, T.Goldhoorn, E.H.Arends-Kaindl, E.Prins en H.van Pinxteren-Solleveld.

Soortenlijst en legenda

In deze lijst zijn opgaven verwerkt van P.Bremer en T.Goldhoorn.

B = in herbarium Bremer

G = in herbarium Goldhoorn

1 omgeving Internaat van het landgoed Vilsteren (km-blok 22.51.31)

2 oude vechtarm met aangrenzend loofbos (km-blok 22.51.21)

3 zandwinplas op landgoed Vilsteren (km-blok 22.51.21)

Bladmossen

Amblystegium riparium	1,2 B
Amblystegium serpens	1,2 B
Aulacomnium androgynum	1,2
Barbula convoluta	1
Brachythecium rutabulum	1,2
Brachythecium velutinum	1
Bryum argenteum	1
Bryum capillare	2
Bryum pseudotriquetrum	3 G
Calliergon cordifolium	2
Calliergonella cuspidata	2
Campylopus flexuosus	2
Campylopus pyriformis	1,2
Dicranella heteromalla	1,3
Dicranoweisia cirrata	2
Drepanocladus fluitans	3
Eurhynchium praelongum	1,2,3
Grimmia pulvinata	1
Hypnum cupressiforme	1
Isopterygium elegans	1,3
Mnium hornum	1,2,3
Orthodontium lineare	3
Orthotrichum affine	1 Juglans, Malus
Orthotrichum diaphanum	1
Orthotrichum lyellii	1
Plagiomnium ellipticum	2

Pleurozium schreberi	2
Pohlia annotina	1 G
Pohlia bulbifera	3 B
Pohlia nutans	3
Polytrichum formosum	1,3
Polytrichum juniperinum	1 B
Polytrichum piliferum	1
Pseudoscleropodium purum	1,2
Rhizomnium punctatum	2
Rhyostegium confertum	1 B
Rhythidiadelphus squarrosus	1,2,3
Sphagnum squarrosum	1
Tortula laevipila	1 G
Tortula muralis	1
Zygodon viridissimus	1 B

Levermossen

Cephalozia bicuspidata	3 G
Chiloscyphus polyanthos	2
Frullania dilatata	1 Juglans
Lophocolea heterophylla	1,2,3
Metzgeria furcata	1 Juglans
Pellia epiphylla	2
Riccardia chamedryfolia	3
Scapania irrigua	3 B